

Motion till riksdagen 2021/22:2855

av **Betty Malmberg och Marlène Lund Kopparklint (båda M)**

Totalförsvarsplanering och livsmedelsberedskap

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i händelse av kris måste ha högre beredskap för att försörja befolkningen med livsmedel och under längre tid än i dag, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att totalförsvarsplaneringen måste inkludera analyser av livsmedelskedjans beroende och sårbarheter och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

En motion med liknande innehåll väcktes under riksmötet 2020/21 men hänvisades då till miljö- och jordbruksutskottet. Motionen behandlar dock frågan om vikten av att landet planerar för ökad tillgång till livsmedel, läkemedel och dricksvatten i händelse av kris – en bitter erfarenhet av coronapandemin som har lärt oss hur snabbt läget kan ändras och att vi därför måste stå ständigt rustade för det oväntade. Precis det som denna motion vill uppmärksamma.

Sverige har av tradition varit ett land som i princip varit självförsörjande på jordbruksprodukter. Idag är situationen en annan. Självförsörjningsgraden ligger på 50 procent och illustreras ibland med en morotskaka, då morötter, socker och till viss del ägg och mjöl är de livsmedel vi är självförsörjande på. Trenden är däremot tydligt nedåtgående sedan flera år. Detta kopplat till den dåliga lönsamheten för jordbruksföretagare innebär troligtvis att utvecklingen kommer att fortsätta vara negativ.

Klimathot, en växande befolkning samt den pågående inflyttningen till storstäder försvårar också situationen. Men i händelse av nöd måste Sverige kunna försörja sin egen befolkning med livsmedel. Att det finns beredskap för detta är fundamentalt. Det innebär att vi också måste väga in andra faktorer såsom hur tillgången på olika insatsvaror ser ut, det vill säga tillgången på gödsel, bränsle till lantbruksmaskiner,

bekämpningsmedel med mera. Vidare menar dessa experter att om hänsyn tas även till de faktorerna så är den svenska självförsörjningsgraden i princip obefintlig.

Även tillgången till kvalitativt dricksvatten måste säkras. Flera år i rad har torka rått, vilket har inneburit att många enskilda brunnar har sinat och att grundvattennivån har varit extremt låg. I juli 2019 rapporterade SMHI att 15 av 21 län riskerade vattenbrist. Många har drabbats och det har även försvårat för lantbrukare att hålla djur sedan den bristande tillgången till bete och foder har gjort att flera djur har måst slaktas i förtid. Klimatförändringar, säsongsvariationer, skydd mot avsiktliga och oavsiktliga föroreningar såsom utsläpp av virus och kemikalier i vattenskyddsområden kräver en högre medvetenhet och höjd beredskap. Likaså att tillgången på vattenrenande kemikalier alltid är tillräcklig eftersom ett säkert försörjningssystem för dricksvatten är en förutsättning för att samhället ska kunna fungera.

En annan oroande faktor är att det generellt sett är dåligt med de enskilda hushållens kunskap och beredskap vid en eventuell kris. För även om de flesta konsumenter känner ansvar för sin egen livsmedelsförsörjning påverkar en krissituation hela logistikkedjan, vilket naturligtvis är svårt att överblicka för den enskilde. I stort räknar man med att hushållens förråd av mat räcker i tre till tolv dagar, att butikernas lager räcker en dag och att centrallagrens lager räcker ca en vecka. Självfallet kan också importen påverkas. Skulle vi isoleras beräknas hälften av våra dagliga livsmedel, de som vi normalt sett importerar, vara slut efter tio till tolv dagar. Många tror att vi i så fall skulle få hjälp från EU, men det är långt ifrån säkert.

I en rapport från Totalförsvarets forskningsinstitut med rubriken Krisberedskap för livsmedelsförsörjning i ett internationellt perspektiv – en förstudie konstateras att ”möjligheterna till stöd från EU är mycket begränsade om Sverige skulle drabbas av någon form av kris som omöjliggör att landet på egen hand kan klara sin livsmedelsförsörjning”.

Vidare skriver författarna: ”Det är därför för svenskt vidkommande tillrådligt, att i planering för hanteringen av en livsmedelsförsörjningskris, inte i någon högre grad räkna med stöd i form av livsmedel från EU.” Sverige är således utan tvekan mycket sårbart, något som även blev tydligt under coronapandemin.

Under året har Jordbruksverket och Livsmedelsverket redovisat ett uppdrag (21.03.31) om livsmedelsberedskap. Myndigheterna framhåller bland annat att totalförsvarsplaneringen behöver analyser av livsmedelskedjans beroende och sårbarheter samt hur vi kan prioritera transporter av varor i svåra situationer. Detta är precis vad under-tecknade har framfört till riksdagen under de senaste åren. Vi förväntar oss nu att arbetet med detta kommer att intensifieras.

Med hänvisning till ovanstående scenarier är det uppenbart att produktionen av mat i landet måste öka och att tillgången till dricksvatten, vårt viktigaste livsmedel, är skyddad. Det är därför viktigt att det upparbetas en bättre samsyn och samverkan mellan myndigheter och näring för att bidra till detta. Detta måste riksdagen ge regeringen tillkänna.

Betty Malmberg (M)

Marléne Lund Kopparklint (M)